

СВОБОДАполітична, просвіт-
на і господарська
... часопись. ...Виходить що
тижня в суботу.Адреса Редакції і Адмі-
ністрації Свободи:

Львів Ринок 10.

СВОБОДА**СВОБОДА**коштує: в Австро-
Угорщині річно 8 К.,
... піврічно 4 К., ...
чвертьрічно 2 К.;в Німеччині 8 марок
річно, 4 М. півріч-
но, 2 марки чверть-
річно; в Америці 2
- долари річно.Поодинокое число
коштує у Львові 12
сот., на провінції 16
сотиків.

Редактор: Др. Степан Баран.

Христос раждаєть ся!

Свято Рождества Христова, свято приходу Правди і Спасителя, стрічає український нарід вже третій раз з ряду серед гартматного громоту на широких просторах його землі в винищених війною селах або далеко як нещасні жертви війни — збігші в бараках, або між чужими людьми. Тисячі і тисячі наших муштин стріне сегорічне Різдво в далеких окопах в сірих жовнірських мундурах і хиба думкою перенесе ся до своїх рідних, від котрих часто не має ніякої вістки... Богато, богато з тих, що пішли на цісарський поклик до бою, нині в чужій неволи виждаючи тужно приходу мира, а з ним і волі для себе та повороту до рідного краю, з горем у серці стрічає велике християнське свято.

Великий празник приходу Правди на землю з небес стрічає нині український нарід не в радісній настрою в родиннім кружку, але серед співа „Бог предвічний“ і інших коляд, але серед тяжкої журби, бо не один з родини поклав свою голову в теперішній світовій різні, про не одного нема чутки, чи жис, чи здоров, инший знова томить ся в шпитали... В додатку ніхто не знає, яка стріне нас будучність, чи війна, котра так страшно зруйнувала наш нарід, принесе нам хоч в часті визволенє з дотеперішної неволі...

Христос раждаєть ся: Славте!

Несуть ся моляби в небеса по наших убогих церквах і в ріжних закутках далекої непривітної чужини з мільонів душ нашого народа, з окрема з душ українського жіноцтва. Прибиті незміримим горем складають вони свій жаль перед Престол Всевишнього.

Благає красшої долі наш нарід і вірить, що вона прийде. Вірить, що таки колись спадуть з него кайдани, що прийде час, коли він гляне „як хазяїн домовитий по своїй хаті і по своїм полі“.

На нашій зрошеній кровю і посіяній кістьми наших борців землі,

зближаєть ся кінець огненній пробі. За чорних мар, що нависли над Україною, засяє нам зірниця Волі, як ся зоря, що літ тому 1917 звістила світу прихід Спасителя.

І як зійде сонце Свободи, як з Твоїх рук і ніг, Україно, опадуть пута і кайдани, тоді доперва відсвяткуєш Ти належно великий празник рождества Твоеї Волі.

Бо як Христова віра відродила людей, так велика ідея Свобідної України відроджує наш великий український нарід мимо тих страшних терпінь і переслідувань, що нині зі всіх сторін падають на него. Валить ся на нас пекло, та воно нас не здусить, не від-

бере нам віри в воскресєні і в повне визволенє нашого народа!

Христос раждаєть ся! Славте!

Сучасне положенє української справи.

Третій рік світової війни приносить сам собою важку думку політичну про кінець і вислід війни та нашу справу українську. Третій рік війни перечеркнув не одну рахубу людську, змітаючи на бік цілі організми державні, а не доконав зміни у витичних лініях української справи.

Визволенє поневоленних народів! Визволенє українських областей від чужого верховодства та створенє організмів державно-правних зі самоуправою українського народа! Отсе головне домаганє політики української, підношенє від часу вибуху війни, що мало завсе характер чистий, а не двозначний супроти монархії австрійської...

Висвободженє поневоленних народів! Отсе знаєя культури і поступу, за котрим зветь ся наш український нарід: чи здіснить ся отсе визволенє народу у привіненю до найтяжше поневоленого українського народа?

Польська справа має порішити ся підготовленою формацією державного організму з етнографічних польських областей, добутих осередними державами від Росії. Так по аумісємо державний акт обох цісарів з 5 па долиста 1916. Російські мужи державні трактують Поляків сполукою етнографічних областей всіх трьох заборів. У всякім разі польська рація стану може найти своє розвязанє тільки на етнографічних польських областях та сий ділом доконаєсь освободженє польського народа.

А тепер приходить черга на нас! В чийх руках находить ся тепер українська справа та будуча судьба українського народа: Австрії чи Німеччині? Безперечно, — передовсім в порозуміню обох осередних держав. Формація польська наступила за їх порозумінєм, але інтереси німецької держави вибили ся там на перше місце. Натомість в справі українській виступає державний інтерес австрійської монархії на перше місце як забороло антиросійського фронту супроти затій російського імперіялізму. Тут остає у своїм реальнім виді та на своїм етнографічнім ґрунті українська рація стану.

Тому жаданя українських політиків в австрійській монархії, без огляду на партійні приналежности, від часу вибуху війни тільки разів утверджувані, безоглядно і непохитно сходились в домаганю, що з української східної Галичини в сполуці з австрійською монархією буде створена окрема провінція, як також, що заняті українські області Росії, до котрих належить і Холмщина, одержуть окремішну державно правну організацію при осередних державах, не сполучені в ніякій формі з польськими областями. Так завсе починали українські політики і тепер зображають собі освободженє українського народа.

Та нині, коли світова війна наближаєть до кінця, оконечні бої як раз стрічають українські області: Галичини і Володимирії! Вони були від початку війни і тепер є головною точкою світового бою на сході,

від котрої залежить безпечність, розвій і сила австрійської монархії в будучности. Отсе вказує на велике значінє українських областей для осередних держав, а особна для монархії Габсбургів і тому лиш короткозорі політики можуть мріти про легкодушне трактованє сих областей. Противно! тяжко збережені і добуті та одвітно перестроєні державно-правним ладом будуть вони творити охоронний вал державний перед російським сусідом та стануть першим етапом освободженя українського народа.

Наше льояльне почуванє династичнє, злученє з особою нового монарха наказує нам покладати надію на Австрію з її історичною місією для добра всіх своїх народів.

Колиж грядучий рік 1917 стрічають усі народи держави як бажаний рік мира, то мусимо вірити, що принесені нами винні і неповинні жертви не пропадуть без сліду, а принесуть і нам мир подібний для ідеї визволеня українського народа.

Відень, 31. XII. 1916.

Др. Кость Левицький.

Боротьба за українську школу.

П. Ярослав Весоловський, редактор у Відні, так описує в „Ділі“ на основі звісток в російських газетах боротьбу російських Українців за українську школу:

Боротьба за допущенє української мови до шкіл на російській Україні, що йде вже цілими роками та в 1907—8 рр. довела навіть до допущеня поодиноких українських викладів у харківським і одеським університеті, олинила ся згодом зі скріпленєм загальної російської реакції, в майже безвиглядній ситуації, особливо о скільки розходило ся о народну школу. Допущенє рідної мови до навчаня української дітвори видавало ся, ба, ще й видаєть ся російським патріотам ріжних відтінків небезпекю для „єдінства Росії“. Та не дивлячись на подібні „нельзя“, боротьба за заведенє українського викладу до народного шкільництва розвила ся широкою хвилею по російській Україні і то в таких поважних тілах, як земства.

Не зайвим буде пригадати наряду, що вела ся в лютім м. р. на полтавських губернських земських зборах при нагоді наради над бюджетовою позицією, визначенсю губерньскою управою на зладженє учебників зрозумілих для української дітвори. Ся справа мала за собою вже давну історію. Добивало ся його золотоношське повітове земство ще в 1888 р., та безуспішно. В 1900 р. підияло ся справу земств лехвицьке, але справу розписаня конкурсу відложено. В 1908 р. справу порушено знов на земських зборах та визначено навіть дві тисячі рублів на зладженє хрестоматії. Та не вигідні услівя конкурсу і розвязанє педагогічного бюра і сим разом загирили справу. Отсимто золотоношське повітове земство під кінець минулого року видвигнуло справу на ново та виступило перед губернським полтавським земством з широким рефератом про неможливість навчаня української дітвори з підручників, зладжених для великоруських шкіл, Губерньська земська управа, згоджуючись на

думку золотоношського земства, признала конечним приступити до видання власних підручників для полтавських шкіл, закликаючи до складання підручників учителів народних шкіл та визначаючи на приготування роботи 1500 рублів. В нараді над сим внесеном вибила ся була на перший плян промова земського гласного М. Коваленка, котрий, будучи членом правих в державній думі, признав, що й сам перше відносив ся до справи української мови по школах неприхильно, та привид „сепаратизму“ розвіяв ся в його очах отсе як дим і він нині рішучо о суджує сей лад, що учителям не можна українській дитині дати пояснення в мові його матери, якщо не хоче увійти в розріз з численними міністерськими циркулярами. Сему слід зробити край, заводячи українське навчання бодай в перш ихдвох роках шкільної науки, Ідучи сею дорогою далше, заявив ся Коваленко навіть за заведенням української мови до шкіл середних і учительських семінарій та за заснованем українських кафедр в університетах.

Підчеркуємо ще раз, що так промовляв в справі українського шкільництва правий член думи Коваленко саме тоді, коли такі російські ліберали, як п. Струве, подавали руку Чихачеву і тов. в руйнованню українських культурних придбань навіть у тільки що занятій Галичині.

Російські часописі з грудня приносять тепер цілу низку вісток про дальші заходи земств за заведенням української мови в народних школах. На борзенських земських зборах (Чернигівщина) виступив гласний М. Котляревський з внесеном, аби звернути ся до міністерства просвіти за дозволом навчання українською мовою з початкових земських школах, доказуючи се домаганем великим процентом повороту безграмотности по українських губерніях викликаних російським навчанням української дівори. По промові предсідателя управи Г. Товстоноса, котрий опрокинув побоювання гл. Кочубея, щоб через заведенне українського навчання галицькі Українці не надужили часом сего „хорошого намеренія“ в інтересі „мазепинства“, — земські збори прийняли предложенне гласного Котлярєвського.

Чернигівська повітова земська управа зладила для сегорічних зборів основний реферат, в яким предклядала домагати ся: допущення українського навчання по народних школах, а також в учительських семінаріях і інститутах, заснованя університетських ка-

тедр українознавства та допущеня українських книжок і періодичних видань до бібліотек, читальень. Комісія, розглядаючи предложенне управи, звузила його тільки домагаюня в справі українського викладу по народних школах і допущеня українських книжок до бібліотек. Гласний М. Могілянський (відомий письменник) покликав ся в нараді на згадану нами промову полтавського пос. Коваленка длж доказаня, що для навчання по українськи треба й учителя добре знаючого ту мову, а для виобразованя його треба знов учителя з університетським образованием в справах українознавства. Городський голова м. Чернигова А. Верзилів, вказуючи на звязь, яка заходить між викладовою мовою в школі та підготовкеном учителя, поставив формальне додаткове внесене, аби домагати ся також введеня до програм учительських семінарій і інститутів — української мови і українознавства. Збори прийняли внесене комісії разом з додатковим внесеном Верзилова одноголосно. Відтак по оживленій нараді рішено звернути ся до чернигівських губернських зборів, аби вони підперли заходи повітового земства. Отсе рішене прийнято в надії, що представники північних повітів підуть на зустріч українським домаганям, дарма, що вони самі є Великоросами, бож і в державній думі знаходили українські домаганя вже не раз підпору великоруських послів.

За допущенем української мови до шкільництва на російській Україні прийняли дальше рішеня повітові земства миргородське, роменське і кременчугське (Полтавщина). Замітне, що в кременчугським земстві почин до сього рішеня вийшов з поміж селянських гласних.

Як бачимо, клич за українською школою піднімають голосно всюди виборні представники української суспільности, завдаючи таким робом різку неправду всім, хто впевнює, нібито Українці не хочуть своєї школи. Що вийде з сих постанов й як поставлять ся до неї в першій лінії губерніяльні уряди, а за тим і центральне правительсте, побачимо незабаром. Доси було російське правительство глухе на всі домаганя Українців, воліючи навіть щоб вони потапали в море безграмотности, ніж щоб учили ся рідною мовою та добули таким робом доступ до української книжки й часописі.

Огляд воєнних подій в 1916 р.

Воєнний рік 1915, який зачав ся серед так тяжких відносин, закінчив ся гарними виглядами на будучність. Наш фронт проти Росії тягнув ся при кінці 1915 р. від Дністра, повздож Стрипи і Стира, відки тягнув ся далі німецький фронт. Тодішній фронт обнимав простір Луцка і Дубна — тільки важне місце Рівне бракувало до повного посідання так званого твердинного трикутника Луцк, Дубно, Рівне, що був великої військової і політичної ваги для Росіяні і то так для наступу як і для оборони. Військове його значення лежить в географічнім положенню між волинським і подільським боєвищем, а політичне значення се вплив на непевну Румунію. О сей трикутник вели ся також люті бої на звороті року, в так званій новорічній битві. Початок нового року найшов нас в посіданню цілої Сербії, почім слідувало небавом підбите Чорногори, котрої послідне забороло, славний Ловчен, вибороли наші війська в січні з незрівняною хоробрістю. Так само обсаджено Альбанію аж по Воюсу і забрано її столицю Дураццо.

По впливі семи місяців війни і по чотирех тяжких надзвичайно богатих в втрати наступних італійська армія не поступила дальше вперед ніж ми допустили добровільно на початку.

Отже на початку року наступив в воєнних діланях першого рода застій, який міг тривати ще довго, може бути що аж до наступів Англіїців і Росіяні, які предвиджувано на весну. Та се не було добре, якби осередні держави були чекали до часу. Бо віддавна великі війни рішалась не тільки самою

обороною; рішене можливе лиш нечаяним наступом, як удасть ся перешкодити ворогові в виконанню його плянів і замірів. Ми мали вибір між наступом на російським або на італійським боєвищі і рішили ся таки за другим.

Вже перед весною пороблено приготування, щоби проломити італійський фронт в напрямі Асіяго—Арсієро—Віченца; се підприємство було дуже велого значіння і могло запечатати долю Італії. Та переведенне сего пляну улягло великим трудностям, які лежали в укріпленях терені, і відносинах повітря. З зачатем сего наступу з полудневих Альп треба було заждати, аж стопить ся сніг, бо велика небезпека грозила від Львіи. Однак зачатє еаступу припізнилось несподівано і якраз в сій обставині треба шукати головну причину, що наступ не осягнув вповні своєї заміреної цілі.

На початку року показалось виразно стремліне держав почвірного порозуміння за одностайністю фронту або ліпше сказавши за одностайним діланем. З певністю можна було сподівати ся, що побіч Італії і Франції зачнуть, і то по змові рівничасно, наступи також Англія і Росія, коли тільки будуть до сего готові з виставленем „нових“ армій. Отже ходило о те, щоб не допустити до сего одностайного наступу наших ворогів. Щоби упорати ся з Фраанузами ще перед нападом Англіїців, зачали Німці при кінці лютого свій могучий здар на Верден. В той сам час зачали ся наші приготування до наступу на Італію, Та все таки можаа було сподівати ся, що ми осягнемо італійську низину і що приневолимо італійську армію до покинення фронту над Сочено і то нім ще вдасть ся Росіянам приготувати значні сили до величезного наступу. якого ми сподівали ся з певністю

Іван Франко.

Прольог до „Мойсея“.

Народе мій, замучений, розбитий,
Мов паралітик той на роздорозжю,
Людським призириством, ніби струпом вкритий!

Твоїм будущим душу я трівожу
Від сорому, який нащадків пізних
Палити ме, заснути я не можу.

Не вже тобі на таблицях зелізних
Записано в сусідів бути гноєм,
Тяглом у поїздах їх бистроїздних?

Не вже по вік уділом буде твоїм
Укрита злість, облудлива покірність
Усякому, хто зрадою й розбоєм

Тебе скував і заприсяг на вірність?
Не вже тобі лиш не судилось діло,
Щоб виявило твоїх сил безмірність?

Не вже за дармо стільки серць горіло
До тебе найсвятійшою любовою,
Тобі офіруючи душу й тіло?

За дармо край твій весь политий кровю
Твоїх борців? Йому не вже пишуть ся
У красоті, свободі і здоровлю?

За дармо в слові твому іскрять ся
І сила й м'яккість, дотеп і потуга,
І все, чим може в гору дух піднять ся?

За дармо в пісні твоїй ллеть ся туга
І сміх давнїкий і жалощі кохання,
Надій і втіхи світляная смуга?

О ні! Не самі сльози і зітханя
Тобі судились! Вірю в силу духа
І в день воскресний твого повстаня.

О, як би хвилю вдать, що слова слуха,
І слово вдать, що в хвилю ту блаженну
Вздоровлює й огнем живучим буха!

О, як би пісію вдать палку, вітхненну,
Що міліони порива з собою,
Окрилює, веде на путь спасенну!

Як би! Та нам, знесиленим журбою,
Роздердим сумнівами, битим сходом,
Не нам тебе провадити до бою!

на дещо пізнійший час. Так само можна було числити ся з тим, що до того часу впаде Верден і німецькі сили зможуть звернути ся проти Англіїців, котрі не були в стані вислати скорше своїх нових армій над Сому.

Однак стало ся щось, що лучає ся в війнах всіх часів. Верден держав ся понад всі оправдані сподіванки. З причини непогоди в Альпах треба було відложити наступ на Італію аж до половини мая.

Отже осередні держави ще не мали вільних рук, як. 4. червня зачав ся російський удар. Пять армій, певне що найменше півтора мільона жовніврів, кинули Росіяни в напрямі на Ковель, Львів і Чернівці. З перебігу сего наступу показало ся пізнійше, що він зачав ся скорше, ніж се було замірено, а то щоби злекшити Італійців, які були з небезпечі, бо нема ніяких сумнівів, що найвідповіднійша хвиля булаб, якби вони зачали були наступ рівничасно з великим наступом Англіїців, отже в липни. Та все таки російський масовий наступ осягнув хочай свою безпосередню ціль, іменню застановленне нашого наступу на Італію. Зайшла конечність забрати значні сили з італійського фронту і кинути їх напроти російської перемоги. Росіянам вдалось з великими втратами і в скажених боях відсунути наші війська з Волині аж в простір Луцка і Бродів, потім обсадити Буковину з Чернівцями і посунути ся наперед в напрямі Коломиї. По здержанню першого удару наступив спокій, та сей не тривав довго, бо в половині липня зачались нові люті бої на півночі і полудни від Дністра; до половини серпня удалось Росіянам відсунути нас аж по лінію Станиславова, Солотвини, Стохода і лісистих Карпат.

В сій лінії стоїть загально наш фронт від тодішнього часу непохитно, мимо безчи-

Та прийде час, і ти огнистим видом
Засяєш у народів вольних колі,
Труснеш Кавказ, вперешся Бескидом,

Покотиш Чорним морем гомін волі,
І глянеш як хазяїн домовитий
По своїй хагі і по своїм полі.

Прийми-ж сей труд, хоч тугою повитий,
Та повний віри; хоч гіркий, та вільний;
Твоїй будучині задаток слізми злитий.

Твоєму генію мій скромний дар весільний.

Коронаційні торжества в Будапешті.

В суботу 3-го грудня 1916 р. рано о год. пів до 7 зібрали ся магнати і послали в парламентарнім будинку на спільне засіданє. Галерії були переповнені публікою. Президент палати панів Йошіка отворив засіданє примовою, в котрій сказав: З захватом і патріотичною радістю зібрали ся ми, щоби задоситьчинити стародавньому переданю тої постанови, після котрої сойм довершує коронацію. Відтак віцепрезидент палати послів Шац визвав зібраних, щоби разом удали ся до коронаційної церкви, а по коронаційних торжествах, щоби знов зібрали ся на продовженє спільного засіданя.

Відтак магнати і послаи поїхали до церкви св. Матая.

Ів стародавню величавостю відбула ся торжественна коронація цїсаря короля Карла IV і цїсареві королеві Зити. Королівська пара удала ся в суботу 30-го грудня 1916 окол. год. пів до девятої рано з замку га левою повозкою, запряженою в 8 коний, з великою дружиною, до церкви. При галевій повозці їхала угорська прибічна гвардія і постулав відділ двірських льокаїв.

По приїзді до катедри прийняли королівську пару: кардинал князь примас і члени духовенства і завели до льоретанської каплиці, де короля одягнуто в плащ св. Стефана і припоясано його мечем св. Стефана. З льоретанської каплиці королівська пара підійшла до великого вітаря, де усїла на престолі, окружена хорунжими держави. Почала ся Служба Божа, в часі котрої відбуло ся вложенє корони. Король клякнув на ступенях великого вітаря, архієпископ міста Кальочи звернув ся до князя єпископа-примаса д ра Черноха і сказав приписані слова: Ваше Пресвященство! Св. Мати, католицька

Церква, жадає, щоби ви присутного тут Найяснійшого Карла IV піднесли до достоїнства короля Угорщини". Відтак князь-примас спитав архієпископа Кальочи: Чи знаєте, що він достойний, пожиточний до того достоїнства? Арх. Кальочи відповів: Знаємо і віримо, що є достойний і що Божій церкві та панованю над королівством буде пожиточний".

Відтак кн. примас і вибраний соймом заступник палатина, гр. Тіса вложили корону на голову короля. Корону держано понад раменами королеви. Оклики „Ejjen“ (найжис) рознесли ся серед мурів старої святині. Королева встала і окружена дружиною вернула на замок. Король удав ся на площу св. Тереси, вступив на піднесенє і держачи хрест в лівій руці, а піднісши в гору пальці правої руки, зложив перед зібраним народом присягу на конституцію. Відтак в коронаційнім поході завели короля на коронаційний горбок, де король після стародавнього звичаю мечем св. Стефана ударив в чотири сторони світа на знак, що як найвисший сторож держави постановив боронити краю проти всяких ворогів.

Останною церемонією коронації був коронаційний пир. О год. 6. вечером відїхала королівська пара до Відня.

В торжествах коронаційних взяв участь також болгарський король Фердинанд.

Важне для виселенців.

Український Краєвий Комітет помочи для виселенців у Львові робить спільно з Українською Парламентарною Репрезентацією пильні стараня у правительства, щоби також виселенцям розміщеним в політичних повітах Бережани, Бібрка, Броди, Долина, Дрогобиш, Золочів, Зборів, Жовква, Жидачів, Калуш, Камінка Струмилова, Львів, Чесанів, Перемишляни, Перемишль, Радеків, Рава Руська, Рогатин, Рудки, Станиславів, Стрий, Сколе, Сокаль, Турка, Ярослав, признано державну за помочу для виселенців і щоби їх не переселювано до західної Галичини.

Ся акція лише тоді може увінчатися успіхом, коли Комітет буде розпоряджувати відповідною статистикою виселенців, розміщених в сих повітах.

Зволять Всечеснійші гр. кат. уряди парохіальні, громадські зверхности, самі виселенці, а вкінці всі люди доброї волі, яким

залежить на тім, щоби українські селяни не зазнали реклямованих благодатий мазурської гостинности, безпроводочно (можливо експресовою картою) донести:

1) Кілько в їх селі є виселенецьких родин.

2) Яке є їх матеріальне положенє (чи є вони приспособлені до зимівлі, чи родини жовнірів беруть військовий причинок, що стало ся з їх худобою і чи власти причиняють ся до їх удержаня?)

3) Чи власти переселюють виселенців? Українські повітові організації повинні подати бодай приблизну статистику виселенців з їх повіту.

Ще раз зазначаємо, що є безумовно конечним, щоби відповідь наспїла і то безпроводочно під адресою Українського Краєвого Комітету несеня помочи виселенцям у Львові, ул. Бляхарська ч. 11.

Світова війна.

На російсько-румунськїм фронті.

Від Балтійського моря по Карпати позиційна війна. В Чорногорі на угорській границі і на буковинсько-семигородській границі бої тривають дальше, але Москалям не пощастило ся посунути ся в перед. В Румунії похід союзних війск іде вперед і загрожує вже румунському містови Браїлі і Галацови та цілій оборонній лінії Серету. Коли би вдало ся союзним війскам лінію Серету зайняти, то тоді ціла Румунія попаде в руки союзних війск і буде загрожена Бесарабія, що без сумніву мало би той наслідок, що Москалі вицофали би ся з Буковини і зі східної Галичини. З огляду на відкиненє мирового предложеня треба припускати, що Москалі розпочнуть десь більшу офензиву, не звісно однак — чи на Волини зглядно в східній Галичині — чи в Бесарабії. В кождім случаю найблизший час не заповідаєть ся спокійно.

На Балкані.

Добруджа вже майже в цілости опорожнена російськими і румунськими війсками. В Македонії генерал Сарай одержав нові скріплення і тепер ведуть ся там завзяті бої в луку Черни, а головно під Монастирем, ко-

сленних наступів Росіян, які хотіли здобути Ковель, Львів, Мармарошський Сигіт і дістатися до Семигороду, щоби пірвати з собою вже давно вагаючу ся Румунію.

Коли російський наступ злекшив Італійців, вони перейшли на цілім фронті до нових наступів, які зосередили головно на Горицію. В шестім наступі на се місто і на фронт над Сочєю удалось їм вибороти много оспорену височину Добердо, що мало в наслідок опорожненє Гориції з нашої сторони. В пізнійших, величезних і втратних на ступах на високорівню Комен здобули вони тільки малі поступи, так що нині по більш як півтора року від початку війни і по утраті певно мільона людей виносить їх здобуток землі на схід тільки кілька кілометрів.

Між тим, на початку липня зачали ся також на західнім фронті англо-французькі масові наступи, які з малими перервами і ріжною силою тривали до недавна; та вони не досягнули того, що бажали, іменно великого пролomu а з тим і звиненя німецького фронту. Тепер наступила там знова певного рода рівновага. Що правда, Німці мусіли застановити свої дальші наступи на Верден.

Як сильно помилились держави порозуміння, коли вони говорили в серпни, що в виду величезних спільних ударів осередні держави вже зужили всі свої сили і що з виступленєм Румунії в війну вже порішена їх доля! Та світлі події в останнім чвертьроці показали щось противного, як се собі уроювали наші вороги.

Дня 27. серпня 1916 р. переступили Румуні, хоч і сподівано однак все таки нечаяно, семигородську границю. Наші граничні відділи відступили перед ними майже без опору. Чомуж ми не тримали там більшого війска вже від довшого часу? Тому, що не булоб добре, віддягнути їх від інших задач;

там ворожий світ видів в сїм нашу цілковиту безсилність і видів вже Румунів і Росіян в поході на Будапешт. Нараз наступив великий зворот, якого не сподівались держави почвїрного порозуміння і який був замірений військовими управами осередних держав вже наперед. З великою скоростю, спокоєм і зимною кровю зміїли війскові управи осередних держав, серед крайного береженя в тайні зібрати в нечаяно скорім часі великі сили, котрими вдарили на Румунів, ввійшовши в Семигород і то поодинокю на всі три групи; союзники побили першу армію під Германштадтом, другу під Кронштадтом а третю присилували до відвороту.

Та побідники не обмежили ся тільки на освободженю Семигороду, але пішли побідно далі.

Завдяки успіхам німецько-болгарських сил коло Тутракану, Силістри і в Добруджі і по зломаню завзятого опору Румунів в граничних горах можна було зачати великий окружуючий наступ з півночі і полудня на ворожі становища у Волощині; сей наступ покінчив ся світлою побідою над найновішим ворогом і занятєм столиці держави Букарешту; тепер дійшов він близько до Серету, так що доси виборено більше як половину румунської державної області.

Ся взірцева війна, одна з найгарнійших, яку знає історія, дає знову доказ, що рухома війна ще не полагоджена і служить приміром для переведеня подібних підприємств в будучині.

Даремно змагали ся держави почвїрного порозуміння підчас сих чвертьрічних боїв в Семигороді і Румунії облекшити Румунів сильними наступами на своїх фронтах. Семей і осьмий наступ Італійців коло Гориції приніс ворогози тільки незначні користи. Більше треба було побоювати ся Росіян, які мають

моральну вину в притягненю Румунії до війни і котрі мали в першій мірі обовязок, прийти їй в поміч. І дійсно вони вислали Румунам значні скріплення, помагаючи Румунам одною армією в Добруджі, а двома арміями зміцнили 4. румунську армію в лісистих Карпатах. Від кінця падолиста 1916 почали ся скажені наступи Росіян на цілім фронті від Татарського провалу аж по ріку Уз. Вони мали замір присилувати осередні держави до забраня значних сил з Румунії, а з другої сторони загрозувати армію Фалькенгайна з заду. Та осередні держави не дали себе повести в блуд; маючи оправдану віру в залізний мур на півночі, який творили наші армії Арца і Кевеша, вони продовжали далі свої світлі наступи в Румунії. Плян, уложене і переведене всіх сих підприємств проти Румунії і її помічників були ввірцеві під всяким зглядом.

На колишній сербсько-грецькій границі між озером Преспою а долиною Вардара борють ся німецькі і болгарські війска вже від літа з французькою армією генерала Сарая, яка складаєть ся з ріжнородних війск. Мимо ворожих успіхів коло Монастира ся армія не зближила ся до своєї властивої ціли, іменно, щоби перервати получене Білгород-Софія-Царгород, а в дальшій наслідстві облекшити Румунію і відвоювати Сербію.

Коли переглянемо вислід сего року війни, то видимо гарні успіхи на весні, поважну небезпеку в літі, яку однак перебуто щасливо, а вкінці гарні і політично надзвичайно важні побіди над Румунами, які певно причиняють ся до того, що вплинуть добре також на положенє на всіх інших боєвищах.

Новий 1917 рік военні управи осередних держав стрічають з вірою в остаточну побіду.

трий Німці острілюють з тяжких гармат. Положене наших союзників є там корисне. — В Альбанії спокій.

На італійських фронті.

Більших воєнних підприємств на сім фронті не було і в останній тижні; іде тут далі позиційна війна.

На заході.

На французькому фронті ні Французи ні Англіїці не мають тепер охоти іти далі масовою офензивою проти німецьких становищ, тому нема там знаменніших подій, тільки позиційна війна, яка, як звісно, більших битв не знає.

Низше подаємо звіти австро-угорського і німецького генерального штабу за час від 27 грудня 1916 до 1 січня 1917 р. включно.

Звіти австро-угорського генерального штабу.

Війна з Росією і Румунією.

(27|12). Група військ Макензена: В Великій Волощині мимо виступу також великих російських підмог бої розвиваються корисно. Над довшим Малматуюлом зискано на терені На полудневий захід від Рімнікул-Сарат війська ген. Фалькенгайна в п'ятиденній боротьбі переломили сильно укріплені становища неприятеля в ширині 17 км. Полонено там 22. с. м. 7600 жовнірів (переважно Росіян) і здобуто 27 машинових карабінів. Неприятель втратив незвичайно велике число вбитих і ранених.

Фронт архикн. Йосифа: В граничній області на схід і північний схід від Кезді Вашаргелі зросла боева діяльність, зрештою при великій снігу і мразі тільки перепалки і гарматний огонь.

Фронт кн. Леопольда Баварського: На північний захід від Залізців австро-угорські відділи привели з успішних виправ 34 полонених і 2 маш. карабіни.

(28|12) Група військ Макензена: Союзні війська генерала фон Фалькенгайна завдали Росіянам під Рімнікул Сарат тяжку невдачу. Вчора неприятель раз ще пробував опору на полудневий захід і на полудневий схід від міста і підтримав кілька масових атаків, що би вибороти собі хоч малу свободу рухів. Його лінії проломано в кількох місцях. Неприятель відступив, в погоні пішли ми за місто Рімнікул Сарат. Також на горах на північний захід від добутого міста Росіяни відступили перед багнетами австро-угорських і німецьких військ. Вчора полонено 3000 жовнірів, від початку битви полонено більше як 10.000.

Фронт архикн. Йосифа: Коло Шезмезе і в горах далі на полудневий схід бої більшають. Наші летуни в тій граничній області струнули два неприятельські літаки типу Фармана а двоє неприятельських летунів приневолено злетіти в низ. Наші становища у відтинку Мештіканешті були острілювані російською артилерією.

Фронт кн. Леопольда Баварського: Нічого нового.

(29|12). На північний схід від і на північ від Рімнікул Сарат армія ген. Фалькенгайна випирає неприятеля зі становища до становища. В горах на північний захід від сего міста австро-угорські й баварські відділи ген. Крафта фон Дельмензінген знов відкинули неприятеля. Приналежна сюди боева група поручника полевого маршала Людвіга Гойзінгера стоїть в боротьбі перед Дедулепті. Також полудневе крило фронту архикн. Йосифа прилучилося до сего наступу. Австро-угорські й німецькі сили відобрали ворога в долині горішної Сабали, Наруї і Путни ряд сильно вибудованих становищ і здобули неприятельські лінії коло Гарі на північний схід від Шосмезе.

У вчашніх боях в Волощині і в горах на захід від Фоксані оставив ворог в наших руках 3000 полонених, 6 гармат і над 20 машинових карабінів.

Австро-угорська летнича ескадра 27. с. м. обкинула бомбами залізничний дворець в Ноешт, сильно уживаний неприятельським військом. Більше будинків обняв пожар.

(30|12). Союзні оружні сили, посуваючи ся наперед в низині Волощини, в безнастаннім бою дотерли до лінії Візрул Сутешті, а а також здобули між Рімнікул Сарат і Плайнешті область Слобозія. На захід від Плайнешті боева група ген. Крафта зближається до підніжжя гір. Австро-угорські баталіони забрали там неприятелеви дві гавбиці калібру 10 см. Полудневе крило фронту архикн. Йосифа, мимо завязаного опору неприятеля, осягнуло знов значні поступи. Російські протинаступи відперто. В сім дни полонено 10 офіцирів і 650 жовнірів та здобуто 7 машинових карабінів. Слабший російський наступ на північ від долини ріки Уз не повів ся. На північний захід від Залізців наші офіцирські патрулі з успіхом зіткнули ся з становищами неприятеля. На Волини одна з наших воздушних ескадр з успіхом обкинула бомбами лісний обоз на схід від Садогезь.

(31|12). Фронт Макензена: Неприятель поступає крок за кроком до лінії Браїла Фоксані. На схід від ріки Бузей вже вчора відступав він, зате на захід від тої ріки і на північ від Рімнікул Сарат ставляв ще завязаний опір, який в кількох місцях в загальних боротьбах зломано.

Фронт архикн. Йосифа: В гірській області на схід і на північний схід від Кезді Вашаргелі австро-угорські і німецькі війська генерала Герока на румунській землі посуваються впеод. Місцевости Марейо і Тульнічі коло Полешті занято. По обох сторонах долини Касену і Чітоз добуто трохи терану. В граничних горах, на захід від Оіни, добуто приступом гору Шоліомхар.

Фронт кн. Леопольда Баварського: Нічого важного.

(1|1). Союзні сили, що борються на румунських низах серед боїв із задніми сторонами виперли неприятеля до його пригтовлених становищ на полудневий захід від Браїли і в позовині дороги між Рімнікул, Сарат і Фокшані. Наступ австро-угорських і німецьких військ під проводом полевого маршала-поручника Руїза в горішних долинах Забала, Нарей і Путни поступає наперед.

В області Гарія наші баталіони дибали приступом кілька положених за собою становищ. Неприятель боронить кожної пяди землі. Далі на північ не стало ся нічого важного в області австро-угорських зійск.

Війна з Італією.

(27|12). Не стало ся нічого.

(28|12). Не стало ся нічого особливого.

(29|12). На височині Красу італійський артилерійський огонь був вчора живіший ніж попередніх днів. В долині Віппави один з наших боевих летунів зістрілів неприятельський літак.

(30|12). Нічого важного.

(31|12). Не було зміни.

(1|1). В новорічній ночі неприятельська артилерія удержувала хвилями дуже нагальний огонь на височину Красу.

Звіт німецького генерального штабу.

На сході.

(27|12). Фронт кн. Леопольда Баварського: В відтинку Грабеки на північний захід від Залізців австро-угорські відділи підчас вдатного підприємця взяли 32 полонених і здобули 2 маш. карабіни.

Фронт архикн. Йосифа: Поминувши живу діяльність патруль, яка довела многократно до корисних для нас перепалок з неприятелем, а також оживлений хвилями гарматний огонь здовж гір на східнім береві Золотої Бистриці, боева діяльність була мала, в долині Ойтош бої артилерії.

Фронт Макензена: Дев'ята армія в п'ятиденних боях переломила в кількох точках сильні російські становища, зложені з кіль-

кох ліній, забезпечених засіками в дроту-яких Росіяни завзято боронили. На полудневий захід від Рімнікул Сарат взято становища на ширині 17 км. зовсім. Також дунайська армія, занявши кілька сіл, вдерла ся в фронт неприятеля і примусила його відступити до пригтованих становищ далі на північ. Бої були завязті. Успіх треба зазначувати успішній управі і найповнішому посвяченню військ. Криваві втрати неприятеля є дуже великі, а крім того від 22. с. м. оставив він в руках дев'ятої армії разом 7600 полонених, 27 машинових карабінів і 2 метавки мін. Число полонених, взятих дунайською армією, вносить понад 1300. В Добруджі осягнено поступи в атаку на примісток Мацін. Воздушні кораблі і самолети були з успіхом діяльні на задах неприятеля проти важних залізничних і портових уряджень.

Македонський фронт: Не було більшої боевої діяльності.

(28|12). Фронт кн. Леопольда Баварського: В кількох місцях фронту залога наших окопів відперла атаки російських відділів.

Фронт арх. Йосифа: На Людовій, в лісних Карпатах німецькі стрільці відперли в боротьбі на ручні гранати сильні російські стежі. У відтинку Мештіканешті кількакратно був сильний артилерійський огонь. В горах біля долини рік Ойтош і Путни боева діяльність збільшила ся.

Група Макензена: День 27. грудня приніс дев'ятій армії ген. піхоти Фалькенгайна повну перемогу в битві під Рімнікул Сарат над Росіянами, спровадженими на оборону Румунії. Неприятель відпертий дня 26. с. м. старав ся протинаступами великих мас добути назад утрачену область. Ті наступи не повели ся Прусські і баварські дивізії піхоти пустили ся за відступаючими масами неприятельського війська, розбили його становища щойно в ночі побудовані і посунули ся поза Рімнікул Сарат. Рівночасно далі на полудневий схід німецькі і австро-угорські війська проломали сильно укріплені лінії Росіян, відперли і там нагальні протинаступи виконані на крило і серед боротьби посунули ся даліше в північно-східну сторону. Неприятель знова поніс тяжкі великі втрати. Вчора полонено 3000 бранців, добуто вносить 22 машинові кріси. Число бранців, полонених дев'ятою армією у боях під Рімнікул Сарат вносить загалом 10.220 Росіян. В області армії дунайської вчора були тільки частинні бої. В Добруджі болгарським і турецьким військам повело ся виперти Росіян з укріплених становищ на горах на схід від Маціна.

Фронт македонський: На північний схід від озера Дойран по сильнім огневім пригтовленню кілька англійських компаній кількакратно наступало на передні болгарські сторони.

(29|12) Фронт кн. Леопольда Баварського: Нічого важного.

Фронт архикн. Йосифа: Полудневе крило сєї групи військ під приказами ген. Герока посунуло ся згідно з рухами в Великій Волощині в горах далі на захід. Німецькі і австро-угорські війська на тяжким гірським терені на східнім фронті Семігороду здобули приступом кілька становищ, що лежали одно за другим. При сім полонено 1400 Росіян і Румунів і здобуто 18 машинових карабінів і 3 гармати.

Група Макензена: На лівім крилі дев'ятої армії баварські й австро-угорські війська ген. пор. Крафта фон Дельмензінген посунули ся наперед 20 км. на північний захід від Рімнікул Сарат. Праве крило армії посунуло ся на північний схід між відтинком Рімнікул і бігом ріки Бузеул, здобуто кілька завязаніх боронених сіл і не дало відступаючим Росіянам часу усадовити ся на пригтованих становищах в відтинку озер. В сих боях визначив ся західно-пруський полк піхоти ч. 148. Від 28. с. м. полонено над 1400 Росіян і здобуто 3 гармати і кілька машинових карабінів. В Добруджі занято Рахель.

Македонський фронт: Не стало ся нічого особливого.

(30|12) Фронт кн. Леопольда Баварського: При злій погоді звичайна боева діяльність в окопах.

Фронт архикн. Йосифа: В лісних Карпатах, покритих снігом успішні виправи патруль німецьких стрільців. В граничній обла-

сти Семигороду атакуючі війська німецькі й австро-угорські йдуть далі наперед мимо завзятого опору в укріплених становищах і сильних протинаступів, при чім Росіяни оставили в наших руках 10 офіцерів, 650 жовнів і 7 маш. карабінів.

Фронт Макензена: Невтомні наші війська поспішають за неприятелем, який відступає на цілім фронті між горами й Дунаєм. Вони ведуть бої, посуваючи ся наперед на лінії на північний схід від Візірул Сутешті (над рікою Бузеул) — Слобозія (в половині дороги між Рімнікул-Сарат і Плайнешті).

Македонський фронт: Були тільки малі перепалки в низині Струми.

(31/12.) **Фронт архики. Йосифа:** В горах що творять границю від Молдавії боротьба обернула ся в нашу користь. На північ від долини Ув німецькі війська вдерли Росіянам гору Шолімтар і вдержали її мимо сильних протинаступів. Полонено офіцера і 80 жовнів. Німецькі і австро-угорські полки приступом добули становища Румунів по обох сторонах долини Чинтоз, а в долині Путна місцевість Тульчіні по завзятій боротьбі серед домів Коло Черес в долині Забал наші війська йдуть вперед.

Група Макензена: Війська генералів поручників Моргена і Кіне стрінули ся на півночі і сході від Рімнікул-Сарат з сильним опором особливо на краю гір. Хоробрим наступом повело ся добути становище неприятеля, після чого відперто на тім становищі сильні протинаступи. Так само між Рімнікул-Сарат і низом Бузей добуто після завзятих боїв трохи області. Дунайська армія наближає ся серед боротьби до сильно укріпленої лінії Гурджеті—Чучея (на захід і полуднений захід від Браїлі). В Добруджі болгарські війська вибороли поступи в напрямі Маціна.

Македонський фронт: Над Струмою успішні підприємця болгарських і турецьких степів.

(1/1.) **Фронт кн. Леопольда Баварського:** На полудне від Риги і під Сморгонем відперто сильні російські підїзди. На північній березі Припети, під Пинськом, німецькі підїзди в пішій боротьбі здобули приступом дві точки опертя Росіян і полонили 1 офіцера і 35 жовнів російських.

Фронт архики. Йосифа: Німецьким стрільцям удало ся в лісах Карпатах висадити в воздух неприятельський бльоковий дім разом з залогою.

Між долинами рік Уз і Путна німецькі й австро-угорські баталіони здобули приступом кілька становищ на горах і відперли сильні протинаступи Румунів і Росіян Занято Герестрав і Унгурені в долині Забали.

Група Макензена: В північній часті Великої Волощини знов виперто Росіян. Дев'ята армія відперла неприятеля на становища в половині дороги з Рімнікул-Сарат до Фоксані, а дунайська армія на примісток Браїли.

В Добруджі успіхи німецьких і болгарських військ значно звузили російські примісткові становища на схід від Маціна. Вчора полонено там 1.000 людей і здобуто 4 гармати і 9 машинових карабінів.

В області устя Дунаю баварська сторожа, яка пильнує ріки, знищила російський відділ числом около 50 людей, яким переправив ся човнами через ріку св. Юрія.

Македонський фронт: Нічого важного.

Довкола мира.

Предложено Америки що до закінчення війни. Нейтральні держави прилучають ся до сего кроку Америки. Згоди Австро-Угорщини і других осередних держав закінчити війну.

Дня 22. грудня 1916 р. вручив американський амбасадор (посол) австрійському правительству меморіал (пропам'ятне письмо) в справі можливого повернення мира, такого змісту:

Президент Сполучених Держав поручив мені предложити ц. і к. правительству спосіб поступованя з огляду на сучасну війну, сподіючись, що ц. і к. правительству візьме його під зичливу розвагу і буде мати на оці те, що се предложене зроблено в душі як най-

більш приязнім, і що воно походить не тільки від приятеля, але від правительства нейтральної держави, котрої інтереси війна поважно доторкає, а котрої жура про скоре закінчене війни походить з очевидної конечности застановити ся над тим, як можна найліпше забезпечити ті інтереси, коли би війна довше потривала.

Предложено, яке нині представляю по думці приказу, президент розважав від довшого часу.

Він відчуває деякі сумніви, виступаючи з ним в теперішній хвилі, бо можна би тепер припускати, що в сій акції руководив ся він думкою відограти ролю в звязку з остатними мировими повідомленнями осередних держав. В дійсности ті повідомлення не були зовсім понукою до його предложеня, а президент був би відложив свою акцію до хвилі, в котрій наступила би залежно від того відповідь на крок осередних держав, коли не здавав би собі справи з того, що його предложене відноситься до справи мира і може бути найліпше розглядане разом з іншими предложениями, що мають служити до тої самої цілі. Президент просить тільки, щоби його предложене розглянути виключно після власної його вартости і так, наче би було зроблене в інших умовах.

Меморіал містить ся так:

Президент Сполучених Держав уважає, що є вповні управнений предложити безпосередно нагоду до порівняня і заставлення поглядів в справі умов, котрі мали би попередити ті остаточні уклади з хосен світового мира, якого всі бажають, а що до котрого нейтральні народи так само, як воюючі готові відіграти свою повну відповідальну ролю.

Ніколи доси не виложено ясно дійсних цілей, задля яких війна веде ся... Може бути, що мир є близьший, чим про се знаємо, і що умови, при котрих воюючі держави після своєї думки мусять обставати, не є так непримиримі, як декотрі того бояли ся, що виміна думок промостила би дорогу бодай до конференції (наради), що тривала згода народів через те стала би ся надією близької будучности і що концерт народів покзав би ся чимсь, що дасть ся сейчас здійснити.

Президент не предкладає мира, навіть не жертвує посередництва, він просто предкладає, би довідали ся і нейтральні і воюючі держави, о скільки близький мир, до котрого ре ся ціле людство з журою глибокою і щораз сильнішою. Президент вірить, що дух, в котрім промовляє, і цілі, до котрих стремить, піймуть всі інтересовані, і сподієть ся певно відповіді, що кине нове світло на світове положене.

На отсей меморіал президента Вільсона відповіло австрійське правительтво так:

У відповіді на доручений тут д-я 22. грудня 1916 р. американським амбасадором меморіал, який містить предложене п. президента Сполучених Держав Америки що до виміни думок між воюючими тепер державами, ц. і к. правительтво прикладає передовсім вагу до означеня, що в осуді того меморіалу руководить ся тим самим духом прийняти і прихильности, яким наїхвоаний благодарна почин п. президента.

П. президент має на оці ціль — створити основи до повернення тривалого мира, при чім не хоче пересуджувати вибору доріг і середників.

Ц. і к. правительтво уважає, що найвідповіднішою дорогою, яка веде до тої цілі, се безпосередна виміна думок між воюючими державами. Навязуючи до своєї заяви з дня 12 го грудня 1916 р., в якій ц. і к. правительтво заявило готовість розпочати мирові переговори, має воно честь предложити отсим негайні сходини представителів воюючих держав в якійсь місці за границею, в нейтральнім краю.

Ц. і к. правительтво поділяє рівнож думку п. президента, що доперва по закінченю теперішньої війни буде можна приступити до великого а пожаданого діла — за побічи війнам в будучности. В даній хвилі ц. і к. правительтво охотно буде готове спільно з Сполученими Державами Америки приложити руку до здійсненя того високого завдання.

Таку саму відповідь дала Америці Німеччина. Туреччина і Болгарія, заявляючи тим охоту закінчити кроваву війну.

Інші держави нейтральні як Швейцарія, Швеція, Норвегія, Данія, Голляндія, Еспанія, прилучили ся вже до сего мирового кроку Сполучених Держав Північної Америки і заявили від себе охоту співділати в поверненню мира. Та сі заходи остали наразі без успішні, бо наші вороги відповіли, що не хотять заключити мира, але будуть дальше вести війну.

Війна буде дальше тривати. Держави осередних держав відкинули мирове предложене осередних держав.

Телеграми з Парижа доносять: Відповідь союзників на ноту неприятельських держав в справі навязаня мирових переговорів вручив нині вечером послоди Сполучених Держав французський президент міністрів Бріян в імени звязаних союзом правительств Бельгії, Франції, Англії, Італії, Япану, Чорногори, Португалії, Румунії, Росії і Сербії.

Ся відповідь звучить:

Злучені для оборони свободи народів і вірні прийнятим зобовязанням не складати окремо оружя, відшили вони відповіді спільно на нібито мирові предложеня, вручені їм неприятельськими правительствами за посередництва Сполучених Держав, Еспанії, Швейцарії й Голляндії.

Перед всякою відповідю уважають правительтва союзників за обовязок застеретти ся проти обох сущих тверджень ноти неприятельських держав, які хотять звалити на союзників відповідальність за війну і голосять побіду осередних держав. Союзники не можуть допустити сего двоякого неправдывого твердження, яке може заудити кожду пробу переговорів на безуспішність.

Народи злучені союзом, від трицяти місяців зносять війну, для уникненя якої робили все. Вони ділами доказали своє привязане до мира. Те привязане є тепер так само сильне як в 1914 р. Коли Німеччина нарушила свої зобовязаня, мир, який вона зломилла не може бути опертий на її слові.

Почин до навязаня переговорів, який не містить умов, не є мировим предложенем. Се нібито предложене, лушене в світ іст. німецьким правительством, якому недостатньо всякого вловимого змісту і всякої докладности, є здаєть ся, не стільки мировим предложенем, скільки радше воєнним маневром. Воно опираєть ся на систематичнім нехтованню характеру спору в минувшости, теперішности й будучности.

Що до минувшости німецька нота установає собі факти, дати й числа, що Німеччина й Австро-Угорщина не хотіли війни, не викликали її і не перевели її в діло. В Газі був се заступник Німеччини, який відкинув всяке предложене розоруженя. В червні 1914 р. Австро-Угорщина була тою державою, яка по висланю безпримрного ультимату до Сербії виповіла Сербії війну мимо узисканя зараз задоситьучиненя. Далі осередні держави відкинули всякі проби, які зробили держави повільного порозуміння, щоби довести до мирового погодженя місцевого спору. Предложено на відбуте нарад поставлене Англією, предложене міжнародних нарад, домагане царя, предложене мирового суду всі сі змаганя Німеччина оставила без відповіді і без сповненя.

Бельгію напала держава, яка заporučувала її нейтральність, яка не завагала ся сама сказати, що договори є "куснем паперу" та що "потреба не знає завітів".

Що до теперішности предложене Німеччини опираєть ся виключно на "европейській мапі війни", яка є висловом тільки зовнішнього і переходового виду положеня й дійсности сили противників. Мир, заключений на таких залаженях, приніс би користь тільки нападаючим, які думали, що будуть могли осягнути свою ціль за два місяці, а тепер по 2 роках війни бачить, що ніколи її не осягнуть.

Будучність вимагає за знищеня спричинені виподженем війни Німеччиною, як та кож за численні замахи, яких допустила ся Німеччина й її союзники супроти воюючих і нейтральних, санкції, направи і гарантії.

Німеччина все се обминає.

В дійсності повідомлене, зроблене осередними (центральними) державами, не є нічим іншим, як тільки добре обчисленою пробою вплинути на розвиток війни, щоб вкінці накинати німецький мир. Має воно намір ввести в заколог публичну думку в краях союзників, але ця думка мимо всіх жертв відповіла вже сподобом гідним подиву і кинула світло на марноту неприятельської заяви. Хочє воно додати сили публичній думці Німеччини й її союзників, які є тяжко навішені втратами, ослаблені господарськими недостачами і зломані найбільшими зусиллями, яких жадаєть ся від їх народів. Стараєть ся воно змилити і застрашити публичну думку нейтральних країв, яка вже від давна виробила собі погляд про первісну відповідальність і здає собі справу з теперішньої відповідальності. Рівночасно стараєть ся се повідомлене принести користь плянам Німеччини, висувуючи наперед оборону людських свобод. Вкінці пробує воно вже наперед оправдати в очах світа нові злочини війни підводними човнами, вивезення робітників і насильну бранку горожан проти їх власного краю як також порушене нейтральності.

В повнім зрозумінню поваги, але також і конечности цієї хвилі правительства, тісно з собою звязані і в повній згідности з своїми народами, відкидають займане предложенем нещирим і без значіння. Запевняють вони ще раз, що мир є неможливий, доки вони не мають гарантії повернення порушеного права і свобод, признання принципу народности і вільного існування малих держав, доки не є певчі такого управління, яке може раз на все усунути причини, що від давна загрожували народам, і дати єдину дійсну гарантію (запоруку) для безпеченства світа.

Вкінці союзники вважають за потрібне представити отсі погляди для зазначення особливого положення, в яким знаходить ся Бельгія по 2¹/₂ річній війні:

На основі договорів, підписаних п'ятьма великими європейськими державами, між якими знаходить ся також Німеччина, користувала ся Бельгія перед війною особливим статутом, який робив її області ненарушеними і нарід ставив її на случай європейських непорозумін під охорону тих держав. Мимо сего Бельгія, при потоптанню тих договорів, мусіла знести на собі перший напад Німців. Тому бельгійське правительство вважає за потрібне докладно розважити ціль, для якої не перестало виступати в боротьбі по стороні держав почвірного порозуміння за справою права і справедливости.

Бельгія все точно зберігала обовязки, які токладала на неї нейтральність. Взяття вона за оруже, щоб боронити своєї незалежности й нейтральности, яку нарушила Німеччина, а також щоби остати вірною своїм міжнародним зобовязанням Дня 4. серпня державний канцлер Німеччини признав в парламенті, що той напад (атак) є порушенням міжнародного права й обіцяв се направити. Від півтретя року та несправедливість жорстоко зостригла ся воєнними зарядженнями і заняттям, яке вичерпує помічні засоби краю, руйнує його промисл, нищить його міста і села і множить різні, страченя і замиканя в вязниці, а в хвилі, коли Німеччина говорить до світа про мир і людскість, вивозить воно тисячами бельгійських горожан і спихає їх на дно неволі.

Бельгія перед війною змагала тільки до того, щоб жити в добрій згоді з сусідами. Її король і правительтво мають тільки ту ціль, щоби повернути мир і право, однак хочять вони мати тільки такий мир, який запевнив би на будуче їх краєви управлену на праву гарантії і безпеченство.

Такий є зміст відповіді держав почвірного порозуміння на мирове предложене Австро-Угорщини і Німеччини. Мирового предложеня осередних держав наші противники не прийняли, супроти того світова різня буде тривати дальше.

Семен Ямницький.

РІЗДВО.

Було у вечір перед Різдом. На дворі падав дрібний сніг, а від кількох днів

віяв з низів північний, зимний вітер, гнав ся високо по небі, збивав товпища сірих хмар, то знов шибав ся по полях, поривав куряви снігу, скаженіючи кидав ними на села і ліси та все дальше та дальше гнав ся на полудне. Та тут заступили йому дорогу стіни синіх хмар. Розлючений із всею силою кидав ся на них, вдирав ся в їх розколини, то змов дер ся нестримно грунати в гору, обкидав снігом притулені до них бойківські хижі, продирав ся поміж деревами ліса, а дібравшись до облупаної лісничівки, шумів до середини шпарами, або з лютостю метав черевком білими крупами та саджею на повалений припічок.

Намагав ся, немилосерний, відобрати і ту крихітку тепла борщеві, що парував на стільчику.

Се була ціла свята вечеря двох малих хлопчиків та трохи більшенької дівчинки, що сиділи довкола на сні, хлєптали теплий борщ та закусували кавалком вівсяного ошпика (паляниці).

Іли, а по їх дитячих личках котили ся в ложки великі сльози, як дивились на свою заплакану мзуню.

А вона, молода ще, з вихудлим, поморщеним лицем жінка сперла голову на стілець, закрила руками залиті сльозами очі і гірко плакала.

— За що, за що мене так тяжко Бог карає? За які гріхи на мене такий допуст Божий?

Її душа потонула в споминах минулого щасливого життя.

Була не бідна. Жила з своїм Василем в гаразді та щастю, мов в раю. Здавало ся, що самі святі ангели замешкали в їх хатині. Ніколи ні сварки, ні лихого слова не було між ними. Працювали спільно в мирі для своєї надії, для своїх діточок.

Настала війна, ся страшна війна. Василя забрали. Лишила ся сама на господарстві. Працювала, як могла, працювала для свого мужа, для любих дітей. Засіяла, обробила і в душі вже тішилась золотистим колосом, що клонилось під її блискучим серпом. За нею росли полукіпки, копи довгим, довгеньким рядочком. Ох! то то був урожай.

Не дали. Знов здіймила ся буря, страшна буря війни, а грізні, чорні хмари з громами сунулись зі сходу все ближше та ближше.

І розгуляла ся буря по їх таки полях. Над вечір впав гранат до стайні, вигубив худібку таї запалив. На її очах спопеліло батьківське дороге обісте. Не втікала. Не сміла покинути своєї рідної землиці. Багнетами прогнали серед ночі в села у широкий світ. Воліклась від села до села в голоді і холоді з малими дітьми. Тут лихі люди не приймали.

Втікала, бо тих бараків найбільше бояла ся.

— Як вже гинути, то хоч на рідній, не чужій землі.

Якось добила ся до отсеї лісничівки, заробляла що дня у бойків бульби, а деколи молока таї так жила з дітьми. Так застав її й Святий Вечір.

Знов заплакала гірко, а діти й собі в голос розплакали ся. Тулила їх русьві головки до своїх грудий, впала на коліна перед образом Матери Божої, одинокою пам'яткою з веселої хати і стала горячо молити ся.

— ...Мати, дай вернути в рідні сторони... Мати додай сили пережити отсе горе. Мати, коли не мене, то хоч отсі сироти держи в своїй опіці.

Молитва злагодила її біль, заспокоїла її зболілу душу. Розстелила сіно, поклала на него діти, накрила їх сіраком і сама поклала ся коло них спати. Та заснути не могла довго в ніч. Чорні думки, як джмелі обсіли її бідну голову.

— Що буде завтра? Ні їди нема, ні дров, а ту на дворі такий сніг та мороз. І від Василя вже п'ять місяців нема вістки. І сили опускають мене, не дай Боже слабости, що тоді буде з малими сиротами?

Втома закрила її очі. Ніч огорнула облупану лісничівку, лиш лісом шибав ся вітер та жадно шукав собі поживи.

Різдво. Велика радість, велике свято на землі. Свято побіди тепла над зимном, побіди світла над темнотою, побіди правди над

кривдою. Зійшов Спаситель, що мав принести світу мир, утвердити правду на землі.

Світало. Вітер утих, бовдури хмар запали ся за горами, на землю наляг тріскучий мороз. Вся природа із запертим віддихом чекала великої хвилі. На сході счинив ся пожежар, а його луна скоро росла, більшала, аж запалила ся в огиянну, велику баню. Се сонце прибрало ся на сей день в нову одєжу, викотилось із за гір і розкинуло лучі свого ясного світла. А вони бігли по білим снігу в доли, красили тисячними красками дрібний іней, золотили високі, міські вежі, то знов піднимались грунями в гору, заглядали в замєралі шибки хиж, та гасили, застромлені в хлібі, догарки свічок, продирались між деревами ліса й заглянули у віконце лісничівки, таї збудили нещасливу матір.

Як чорне гайвороне, знов зародили ся вчєрашні думки в її голові і поставили змучене тіло на рівні ноги.

Оглянулась на діти. Спали з солодким усміхом, притулені до себе головками.

Схопила легко з них сірач, накиннула собі на плечі, тихо відсунула навіяний сніг перед дверми і подалась в ліс.

— Коби хоч назбирати трохи ріща та заки діти побудять ся, загріти вчєрашного борщу — шептала, розгрібаючи закастєнілими руками глибокий сніг таї збирала ріще.

Час від часу піднімала ся, терла руки та місила чоботами сипкий сніг, щоб не дати ся морозови. Вже назбирала добру вязку, але так змучила ся, що зачочуючись, ледви вхопилась зрубаного пня дерева. Сіла, вхопила в розпуці руками обличє і тихий плач розніс ся по густім лісі. Плакала, а думками линула в рідну країну, на чорні згарнища осель.

Нараз огорнула її сонність, тяжкі повіки опали на очі, а солодке тепло обняло ціле її тіло...

Побачилась в ясно освітленій церкві серед многобарвних голов молодичь та дівчат, серед ясного світла воскових свічок. Бачила, як єгомость замашисто кадив на всі сторони, бачила як урочисто хилило ся й хвилювало море голов, чула як з димом кадила розійшов ся по церкві приємний запах кадила, а з лязок плив солодкий спів „Рождество Твое Христе Боже“. Звернула ся в ту сторону і побачила Василя, що сивав цілий від світла та співав голосно якимсь дивним голосом. Хотіла бічи, припасти до його грудий і пожалуватись на свої злидні, на тих немилосердних людей, що тільки муки її накоїли. Та враз побачила, як Василеве лице потемніло, як голови жіночі і світло і ціла церква покрила ся сумерком, що скоро ріс, чорнів і враз з шумом великим чорною п'тьмою закрив всю церкву... Схилила голову ще низше і заснула, на віки заснула на рідній, не чужій землі.

В студеній лісничівці на сні хитала дівчинка двома руськими головками та зацитькувала, що зараз надійдуть мамуня, запалять в печі і загріють горячого борщику.

По лісі знов шумів грізно вітер, збивав куряви снігу таї засипував лісничівку все висше, та висше...

Вол. Хронович.

Український жовнір.

(Оповіданє офішра.)

Сорок я їх мав при своїм відділі зі східної Галичини. Були се молоді хлопці від Стрия, Самбора, Тернополя, Сокаля, словом зі всіх майже повітів Галицької України, так що тяжко було часом і трех знайти з одних сторін. Однак мимо сего тримали ся всі разом і творили, що так скажу, одну родину. Разом мешкали, разом виїзджали на марші, разом також і забавляли ся, та співали в вільних хвилях свої журливі пісоньки. Гей, гей! українські пісні і думи! Таке то якесь чутиве і любє, що мимоволі і найвеселішому чоловікови закрадаєть ся до серця смуток і туга за рідним краєм, за своєю вітчизною.

Кажуть, що кождий галицький Українець се передовсім послідний лінох, часто

неграмотний, а що найважніше без жадного почуття товариського обов'язку. Я не знаю сего народа в його вітчині, не знаю його життя у себе в хаті, але се що я зауважав підчас війни в своїм відділі, позваляє мені сміло сему заперечити. Се не правда! Прошу мені тільки сказати, длячого властиво майже кождий з нас офіцирів, маючи в своїм відділі людей різної народности, вибирає собі передовсім на служашого Українця. Чому? Чей же колиби Українець не був працюючий і вірний, так певно, що кождий в нас шукав би собі його де инди. Однак се річ байдужна. Готов хто сказати, що власне длятого Українець старається дістати до якогось офіцира за пуцера, бо як відомо, що така служба є легка і вигідна. Добре, але вибір залежить тоді не на підвладнім, але на дотичнім офіцирі. Возьмім під розвагу се, як вони сповняють свою службу? Вірте мені люди, що колиб кождий повнив так приписану службу, так певно скажити ся на працю і дисципліну жовніра не було би у нас і найменшої потреби, а що до їх почуття товариського обов'язку, розкажу вам один слукай, який недавно став ся між Українцями в моім відділі.

Се було саме по нашій офензиві в полудневім Тироли і мій відділ дістав розказ розбити в одній прогалині під Монте Г. шатра, та загосподарити ся в них так, як на довгий побут. Втішили ся мої хлопці, кинули ся горячково до праці, звезли дошки, побудували бараки і протягом одного тиждня мав я всьо як в найліпшій порядку.

Розглянувши ся однак добре по околиці, я пересвідчив ся, що для нетамошного чоловіка вона трохи за небезпечна, а найбільше в ночі при слоті, де в блукаючих ся змарах і руки перед собою не видко. Тому видав я розказ, щоби ніхто з відділу по заході сонця не віддаляв ся з бараків, а сидів в дома. Розказ зрозуміли хлопці як слід і я через час був що до сего спокійний.

В місяць однак пізнійше мельдує мені „капраль від дня“, що в відділі є трох слабих, а між ними один Українець з розбитою головою і се є призначений „дінстфірером“, до рапорту.

— Гімелгерготсакрамент — думаю я собі — а то що?

Не говорю однак нічо, вбираю ся в службову відзнаку і йду щоби вислухати ранній рапорт. Черга по черзі, все іде в порядку, вкінці приходжу на послідного, а се на сего з розбитою головою. Через тім черво на хустка, він цілий блідий як стіна.

— Пане оберляйтнант, трензольдат Боднарук мельдує послушно, що є призначений паном вахмайстром до рапорту!

— За що? — питаю ся його остро.

— Пане оберляйтнант, я вчора перед вечером відійшов до сусідної кольони і прийшов назад доперва в ночі.

— Десь розбив голову?

— По дорозі. Було темно, до того ще надлетіла хмара, я стратив з очий стежку і влетів в якусь прогалину.

— Добре! А чи знав ти о сім, що я вам наказав по заході сонця іти з бараків?

— Знав!

— А чому не слухав розказу?

— Пане оберляйтнант, мельдую послушно, я мав там одну важну справу.

— Яку справу?

— Одну дуже важну!

— Але яку? — питаю ся його піднесеним голосом.

— Пане оберляйтнант, мельдую послушно, що одну дуже, но дуже важну справу!

— Чорт тебе бери! — думаю я собі. — Як бачу не видушу я нині з тебе нічого.

— Видиш, — говорю йому по хвилі — я видав розказ такий лиш на се, щоб другі, так як ти не розбивали собі голови о скали та каміне. Се що тебе вчора стрінуло, се нічо так ще страшного, але ти міг свій непослух і житєм переплатити. Чи знав ти о сім?

— Ні не знав, пане оберляйтнант, бо я думав прийти, ще за видка.

— А чому не прийшов?

— Я не міг, пане оберляйтнант.

— Добре, нехай буде і так, але слухай, що я тобі скажу. Твою провину я тобі тепер дарую, але вір мені, що коли ще раз відважиш ся мені відійти вечером з бараків то прив'яжу тебе так, що ти до смерти о сім не забудеш. Розумів?

— Розумів, пане оберляйтнант.

По відсалютуванню люди розійшли ся і я о сій пригоді забув так, як би вона не була зовсім.

Якеж однак було моє здивованє, як в три дни опісля мельдує мені „капраль від дня“, що Боднарук за сю саму провину знов призначений до рапорту. „Чекайже, думаю собі, тепер мене попам'ятаєш.

З громами прискочив я до него по його рапортовім мельдованню.

— Видиш галгане — кричу — перед трема днями розбив ти собі голову через свій непослух, дістав нагану при рапорті, і нині мимо сего ти знов за те саме тутки. І якого властиво біса ти не слухаєш того, що тобі розкажуть ся.

— Пане оберляйтнант, мельдую послушно, я був там лиш пів години і прийшов за видка.

Сего вже було мені досить. Укарати я його мусів, але ціла річ заходила в сім, як його укарати. Прив'язати я його не хотів, бо по перше в мене не було зовсім відповідної го матеріялу, а по друге, що я до тілесної кари відчував якусь відразу і рідко коли так карав. В тім прийшла мені до голови гадка:

— Слухай Боднарук — питаю ся його трохи успокоєним голосом — куриш папіроси?

— Курю, пане оберляйтнант.

— Отже добре, через десять днів будеш тепер місто папіросів курив люлька. Сі, які тобі за сей час належать ся, дістануть твої товариші, а колиб то повторило ся мені еще раз, так підеш під военний суд. Зрозумів?

— Як найліпше!

Рапорт розійшов ся і я відійшов до канцелярії.

В десять днів пізнійше приходить до мене „капраль від дня“ і голосить:

— Пане оберляйтнант, мельдую послушно, що в відділі нема жадного слабого, всьо в порядку, а до рапорту, крім тих, що віддають і приймають службу, зголосив ся також Боднарук.

І знов пішла рапортова черга, вкінці приходжу до Боднарука.

— Пане оберляйтнант, трензольдат Боднарук мельдує послушно, що просить о иншу кару.

Я остовпів. Як то він осміляєть ся просити мене о иншу кару? Лють мене брала.

— Свате! — говорю йому остро — за се підеш під военний суд!

— Пане оберляйтнант — говорить хлопець майже крізь сльози. — Ви мені відібрали за десять днів папіроси, а мені за сей час що дня підсував хтось під рукав по десять, п'ятнадцять, так, що я за тих п'ятдесят дістав більше, сотку.

— Хто підсував?

— Я не знаю.

Не випадало мені що иншого зробити, як скликати цілий відділ.

— Хто підсував Боднарукови папіроси, най перейди на другу сторону.

Перейшли майже майже всі Українці і два Босняки.

— Гімелгерготсакрамент! Чомусь підсував? — питаю ся першого з ряду.

— Пане оберляйтнант! — говорить сей сміло — мельдую послушно, що мені було його жаль, тому віддав я йому сі його папіроси, які я дістав від вахмай.тра, а дав до того ще своїх чотири, бо не знав, що се зроблять також і другі.

Подібно мельдували мені і инші.

Я стояв мовчки і не знав, що їм на се відповісти. Притишеним голосом я розказав людям розійти ся, бо в душу закрала ся охота іти між них і кождому стиснути руку. Вечером післав я служашим моім Українцям по десять папіросів, а в місяць пізнійше до видав ся від одного з них, який мене відволав до стації, длячого Боднарук виходив вечером тоді до сусідної кольони.

Він пізнав там одного жовніра з свого села, який недавно яко цивіліст нарукував до неї. Сей розповідав йому о старій матері та о инших знайомих, одним словом, перевозив його своїм оповіданем до рідного села, до своєї бідної та нещасної вітчини.

Представлена до повітових комісій причинкових і жалоби до ц. к. найвисшого трибуналу адміністраційного у Відні в случаю відмови причинка на удержанє

„вносить адвокатська канцелярія“

Д-РА СТЕПАНА БАРАНА

у Львові, ринок ч. 10.

НОВИНКИ.

З нагоди Різдва Христового і Нового Року складаємо всім нашим Передплатникам і Передплатницям, Читачам і Читачкам, Прихильникам і Прихильницям та цілому Українському Народови бажання щастя і всякого добра — та скорого і шасливого для нас закінчення війни. Христос раждаєть ся!

На що колядувати. При сегорічній коляді належить колядувати передовсім на Народний Фонд, себто на фонд оборони наших народних прав. Заколядовані гроші просимо присилати почтовим переказом під адресою Краєвий Союз Кредитовий, Львів, ринок 10., кн. вкл. 5000.

Всім передплатникам „Свободи“, котрі доси не вирівняли передплати за рік 1916 здержимо в січні дальшу висилку „Свободи“. З нагоди свят просимо всіх наших прихильників і всіх, кому добро нашого народа лежить на серці, щоби заняли ся збіркою передплати на „Свободу“, нині одинокої народної української газети в Галичині.

Заходи за автономію України. Українська часопись в французській мові „L'Ukraine“ (Лікрен-Україна), що виходить в Люзані в Швайцарії під редакцією російського Українця п. Володимира Степанківського в ч. 18. з 25. грудня м. р. доносить, що гурт Українців, який числить поміж своїми членами проф. львівського університету Михайла Грушевського і думського посла Александра, працює тепер при співучасті проф. Мілюкова над предложенєм закона про автономію України. „Новое Время“ впеває, що українське питанє буде предметом парламентарних нарад на однім в близьких засідань думи.

Телеграфічний рух з Росією. Галицька дирекція почт і телеграфів оголошує, що привертаєть ся знов телеграфічний рух до Росії. Телеграми (до Бранців) можуть бути писані тільки по німецьки, російськи або французськи. Належитість виносить 60 сот. (такса засаднича) і 53 сот. за кожде слово.

Нещаслива пригода в родині команданта міста Львова — генерала Рімля. В неділю 24. грудня с. р. на сам латинський святій вечер лучила ся нещаслива пригода в родині генерал-майора Рімля. Найстарший син генерала, який служить при маринарці як кадет, прибув до Львова, щоби в родиннім кружку провести різдвяні свята. Родина стояла в круг ялинки. Син пробував револьвер, в яким находив ся патрон. Револьвер випалив; куля перебила генералови праве рамя і встрягла в тілі генералової, тяжко її ранячи. Генерал Рімль остає в домовій опіці, жінку його перевезено до шпиталю на техніку, де проф. д-р Цукеркандель перевів операцію. Операція вдала ся і є надія, що генералова верне скоро до здоровля.

Москвофільський процес у Відні. Процес проти о. д-ра Богатирця і тов., в яким на лаві обжалованих засідають також і галицькі москвофіли, між иншими бувший посол соймовий о. К. Сенік, д-р Савюк адвокат з Сянока, д-р Черлунчакевич адвокат зі Скалата, д-р Булик адвокат з Мушчини і ин. ведений перед дивізіонним судом краєвої оборони, вже доходить до кінця, так що присуду мож надіятись ще перед Різдром.

Краєвий Союз господарсько-торговельних Спілок у Львові, ул. Зіморевича ч. 20. є на підставі розпорядження ц. к. Міністерства рільництва ч. 54870. членом Военного Союзу для торгівлі насінєм конюшини і одержав через се право купувати і продавати конюшину. До тепер ще не відомо, котрі ще інституції зістали членами того Союзу, однак є певним, що торгівля конюшиною буде обмежена лише на кільку краєвих фірм.

ОГОЛОШЕННЯ.

Оголошення звичайні за стрічку двошпальтову дріоним друком або її місце 40 с. — Надіслане за стрічку дрібним письмом або її місце 60 с., в оповістках 80 с., в часті редакційній і К. Повідомлення про вінчання, заруки і т. п. по 1-50 кор. за стрічку, найменше 3 К. Дрібні оголошення за слово 6 с., найменше 60 с. Слова грубшим друком числять ся подвійно.

БОЛІ ГРУДИЙ належить чим скорше усувати. Досвідчить нас, що груди тратять через виступаючі в них болі свою свободу, через що віддихане стає тяжким а кисень не доходить до крові, як слід. Се все можна усунути, наколи будемо натирати та сильно масувати груди і плечі лагодячим биль флюїдом Феллера з ростиної есенції з м. „Ельза-флюїд“. Масажи не лише усувають болі, але крім сего збільшують спосібність легких до праці, бо викликають в них живіший обіг крові. До тих масажів належить вживати лише випробований, правдивий препарат а то Феллера флюїд з ростиної есенції з м. „Ельза-флюїд“, якого 12 флашок коштує оплатно лише 6 К. Дістати його можна лише у апікаря E. V. Feller, Stubica, Elsaplatz N. 308. (Kroatien). Рівночасно можна замовити лагідні, розвіваючі, рабарбарові пігулки з м. „Ельза-пігулки“ щоби мати їх все під рукою при неприємностях в травленю, запорі та жолудкових недомоганнях. Ціни мирові: 6 пуделок коштує оплатно 4 К. 40 с. Сих двох випробованих домових середників не повинно хибувати ні в одній родині. Тим нашим читачам, що мають нагнітки, звертаємо увагу на знаменитий Ельза-препарат а то Феллера туристичний пластер по 1 і 2 К. —(ев)

Великий, дешевий і цікавий КАЛЕНДАР

Пам'яткова книжка Союзу визволення України на рік 1917.

Обнімає поверх 500 сторін друку, містить 103 ілюстрації і численні статі з області культурного, економічного і політичного життя українського народу по обох сторонах кордону та найкращі взірці поетичної творчости національних поетів.

Календар Союзу містить між иншим найдокладніший огляд українського життя в Росії від початку українського національного відродження до послідних часів та статі про політичні змагання українського народу в часі війни.

Є се книжка, яка поза календарними відомостями ніколи не стратить на вартости і служити ме, як

ПАМ'ЯТКА ВОЕННОГО ЧАСУ.

Призначена в цілости для національного освідлення найширших народніх мас, буде пам'яткова книжка Союзу служити для них корисною лектурою на довгий час.

Ціна календаря 2 К. 50 сот.

Замовляючі беспосередно в Союзі у Відні

австрійські жовніри і російські полонені

дістають календар по зниженій ціні — за 2 Кор.

Книгарням і трафікам дасть ся звичайний книгарський опуст.

Гроші надсилати поштовою переказом на таку адресу:

WIEN VIII, Josefstädterstrasse 79, T. 6. Administration Nachrichtenblatt des „Bundes zur Befreiung der Ukraina“.

Українсько-німецькі розмови

враз з словарцем

Ціна 1 К., з пересилкою 1-10, а реком. 1-40.

Замовляти:

Книгарня Наук. ім. Тов. Шевченка.

Львів, Ринок 10.

1-3

РУСЬКА ШАДНИЦЯ

в Перемішлі, вулиця Косишківська Ч. 3.

Принймає і виплачує шадницькі вкладки щоденно в годинах урядових. Вкладки опроцентує на 4% починаючи вже від слідуючого дня по дни зложеня аж до послідного дня перед днем відобраня.

ВКЛАДКИ в „Руській Шадниці“ можна складати особисто в касі товариства, поштовими переказами, грошовими листами, чеками поштової Шадниці, які Дирекція Шадниці на жадане безплатно доставляє, і в філіях банку австро-угор. на рахунок „Руської Шадниці“.

Уділяє позичок: а) сипотечних платних піврічними амортизаційними ратами на протяг літ 10—45 після вибору позичаючого; б) на льомбард ефектів, й на есконт векслів. Справи позичок полагоджуюсь можливо скоро.

Посередничить у виеднуваню позичок в Гал. Военнім Зав. Кредитовім в Кракові.

Всіх інформацій і друків уділяє канцелярія „Руської Шадниці“ ул. Косишківська, Народний Дім, 1. пов. щоденно безкорисно в годинах урядових від 9—1 год. крім неділі і українських свят.

Після § 14. устава „Руської Шадниці“, затвердженого через п. к. міністерство внутрішніх справ вкладки в товаристві „Руська Шадниця“ в Перемішлі надають ся до деякої публічарних, фондівних і т. п. капіталів, має отже „Руська Шадниця“ публічарну обов'язку.

Ширіть „Свободу“ і єдняйте її нових передплатників!

Є хорovitи особи і слабі діти, є люди, що терплять на болі в шні, грудях і в жолудку, які ніколи не вернуть до здоровля, бо вони за слабі, щоби могли їсти і стравити звичайні страви. Для

скріплення хорих, дїтїй

і слабосилих людей треба брати дуже легко страване, богате в поживу і витворююче кров средство. Але не конче треба брати поживне средство зладжене за границею а страшно дороге і штучно приладжене. Іх дуже часто поручають шумні реклами. Природа дає нам много поживніше, много лекше страване средство, чистий неідроблений натуральний продукт а до того ще й много дешевий, так що всякий може його купити для себе, для хорої рідні і для своїх дїтїй. Се Феллера правдивий, очищений доршовий утробний тран. Він має приємний смак і тому повинен мати першенство перед недуже мило пахучим, не смачним звичайним траном і перед всякого рода мішанинами. Навіть діти беруть його радо. Хорі на блїдачку, недокровні, не добре відживлені, хорі на груди, шию, легкі, реконвалесценти, слабовиті, скрофулічні, хорі на кости, нерозвинені діти, кормлячі матери, особи, що перебували хоробу повинні після вказівок лікарів заживати доршовий утробний тран, як цінну скріплюючу поживу. Він дуже добре ділає і скріплює віддихові органи, шию, груди і легкі. Феллеровим траном доставляємо тілови тих материй, яких воно потребує, щоби привернути втрачену силу. В той спосіб помагаємо до виздоровлення. У дїтїй, які ростуть, підпомагає ріст, шкільні діти вчать ся ліпше, бо через тран дістають ліпшу поживу а для хорих на блїдачку і недокровних молодих дїчат се конче скріплююче средство. В порівнаню до своєї поживности є він дуже дешевий, для дїтїй, що дістають зуби, для старших слабосилих осіб, для духово вимучених, для жєнщин перед і по породі а також в часі менструації, має він велику поживну вартість і не можна його так легко заступити иншим поживним средством. Доршовий утробний тран поручають много лікарі при многок хоробах, хорім на груди, легкі, ослабленя і т. д. Він додає апетиту, улекшує стравленє, творить здорову і правильно зложену кров і прискорює зріст ваги, а при всяких хоробах прискорює виздоровленє, дає здоровий вигляд і робить відпорним на недуги. Мирові ціни: 2 флашки коштують оплатно лише 5 корон, прямо від Apotheker E. V. Feller, Stubica Elsaplatz Nr. 308 (Kroatien). A 2-5

Кождий

научить ся говорити по німецьки

75 з книжки п. з. 2-7

ПІДРУЧНИК до науки німецької мови,

зладив Ю. Рудницький.

Підручник сей видало Товариство „Просвіта“, а обіймає він 240 стор. друку догідного формату.

Один примірник коштує 3 кор. 50 с. брош., а опрavl. в полотно з витисками 6 кор. 50 с. На поштову пересилку треба долучити 55 с.

Висилає ся тільки за готівку.

ЗАМОВЛЕНЯ СЛАТИ НА АДРЕСУ:

Канцелярія Товариства „Просвіта“ Львів, ринок ч. 10.

Половина накладу

Календаря „Просвіти“

на рік 1917

уже розійшла ся.

Радимо проте спішити ся із замовленнями, бо наклад сего року невеликий.

Календар представляє ся дуже поважно.

Продає ся тільки за готівку по ціні 2 К 50 сот. (для членів, що зложили вкладку лише 2 К). На порто звичайне треба долучити 30

76 сот., рекомендоване 55 2-7

:: :: сотиків. :: ::

В коміс не дає ся; за послїплатою не висилає ся.

Замовленя і гроші слати на адресу:

Канцелярія Товариства „Просвіта“ Львів, ринок ч. 10.

„ДНІСТЕР“

ТОВАРИСТВО ВЗАЇМНИХ ОБЕЗПЕЧЕНЬ Львів, ул. Руська ч. 20. (власний дім). Телефон ч. 788. — Кошто Почт. Штандл ч. 25261. — Жирова кошта в Австро-Угорських Банку,

принймає до обезпеченя від огню будинки, хати і господарські, довжечности, меблі, одягу і близку, збіжжє и в снопах і зерні, худобу і т. п. и Кождий Українець повинен асекуравати ся від огню, щоби не зачепити вогнем не понести страти, бо доплата однієї то добробиті відома істрава.

Кождий Українець повинен асекуравати ся від огню, щоби не зачепити вогнем не понести страти, бо доплата однієї то добробиті відома істрава.

„Дністер“

Нема жадного иншого українського товариства асекураційного, тільки одні

„Дністер“

„Дністер“ рахує найдешевше обезпеченя соціальних будинків.

„Дністер“ звертає коморичній членів виск своїм членам.

„Дністер“ одніє та виплачує жадне до огні скоро і ретельно, а на членів одніжкової комісії направляє зєт доох господарів.

„Дністер“ дає відпог українським жєнцям і бурсам, як захвувать ся економічній діл.

Людє асекуравати в „Дністер“ можуть дістати позичку у всіх великих банках і в товаристві взаїмного кредиту „Дністер“.

Власні фонди „Дністера“ складають в кінцї 1915 року 6,890,075 корон.

В „Дністер“ можна обезпечити від вкраденя в власном довжечности зєткого рода, в товаристві кредитовій готівку, діти капери і векслї за довжечною економією прєвїї.

Адреса „Дністера“:

Товариство взаїмних обезпеченя „ДНІСТЕР“ у Львові, Руська 20.

Адреса для телеграм: „Дністер-Львів“. Канцелярія Товариства отворєна щодня від 8—2 год. по д.